

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

טוראי אמנון ונטיק ז"ל

בן אסתר וצבי

נולד בירושלים

בתאריך כ"ח בחשוון תרפ"ז, 5/11/1926

התגורר בירושלים

שרת בחיל הרגלים

נפל בעת מילוי תפקידו בשרותו

י"א בתמוז תש"ח, 18/7/1948

נקבר בבית העלמין הצבאי נחלת יצחק

חלקה: 61 שורה: 11 קבר: 25

בן 22 בנופלו

קורות חיים

בן אסתר וצבי, נולד ביום כ"ח בחשוון תרפ"ז (5.11.1926) בירושלים. עד גיל חמש גדל בתלפיות ומאז ואילך בבית הכרם. שם למד בבית-הספר העממי ובבית-הספר התיכון עד גמר הכיתה הששית. מילדותו היה חבר פעיל ב"מחנות העולים" ושאף לצאת להגשמה חלוצית. הוא חיבב את הטבע ואת העבודה החקלאית עוד מימי טיפולו המסור בגינת הבית, שזכרה קינן עמוק בלבו ונתלווה אליו גם כאשר שירת במרחקים. אחרי שסיים את הכיתה הששית, למד שנתיים בבית-הספר התיכון החקלאי בפרדס חנה והצטיין בשקידתו ובמסירותו לעבודה. אמנון-משה סיים את לימודיו בשנת 1944 ושירת שנתיים בפלמ"ח בבית הערבה, חפצי בה ואפיקים. השתתף בעבודה, בה בלטה במיוחד זיקתו הנפשית לחקלאות, באימונים ובמסעות ובפיצוץ מסילות-הברזל והגשרים בתקופת המרי, וריכז את ענייני התרבות בפלמ"ח. בקיץ 1945 שוחרר מהפלמ"ח לשלושה חודשים, וברצותו להכיר מקרוב את אורח-החיים הערבי, שהה חודשיים

ארגון יד לבנים
סניף ירושלים

עיריית
ירושלים

בכפר בית-מחסיר ליד שער הגיא בבית משפחת פלחים, חי ועבד עימהם ויחסי חיבה וכבוד נרקמו בינו לביניהם. שבוע למד את חיי הערבים העירוניים בחברון ושבוע את חיי הבדווים בשבט אל-סואחרה באזור צפון ים-המלח. רשימותיו המעניינות על החיים הללו נשארו בכתב-יד. רק אחת, על השוק בחברון, פורסמה ב"בטרם" (בחדש פברואר 1948). בשנת תש"ז למד זואולוגיה ובוטניקה באוניברסיטה העברית ושאיפתו היתה להשתלם אחר-כך ביערנות בארצות-הברית.

זמן מועט אחרי שהתחיל ללמוד בראשית תש"ח, התייצב לשירות המולדת למחרת יום החלטת עצרת האו"ם על חלוקת הארץ. הוא שירת בסביבות ירושלים בהגנה על התחבורה ונלחם בחירוף-נפש בפורעים (עם זאת ביקש ממפקדו, שאם יהא צורך לתקוף את הכפר בית-מחסיר אל ישתפו אותו בכך, כיוון, כך אמר: "אכלתי לחם בכפר ההוא"). אמנון-משה נשלח לסדום, לבית הערבה ולקליה, השתתף בהריסת מפעל צפון ים-המלח ובנסיגה לסדום ושם שירת בחיל-המשמר המבודד. הוא השתתף בפעולות קרב ובהדרכה כללית ותרבותית. לפני רדתו לים-המלח היה בקורס מ"כים בשעה שחבריו (אנשי מחלקת הל"ה) נשלחו כתגבורת לגוש עציון ונפלו בדרך, וכך ניצל מגורלם, אך במכתביו לאחותו הביע ספק אם יש לברך על נסים כאלה. מכתביו מים-המלח המצטיינים בתיאורי-נוף פיוטיים ובהומור עסיסי, הם דוגמאות לאותו הומור חי, בו השתדל "להחזיק את הנשמה" בחבריו, שהניתוק "מהעולם הגדול" (זירת הקרבות של ירושלים והשפלה) העיק עליהם יותר מהסכנות והמחסור שבחייהם המובדלים באותה סביבה נידחת. בימי שירותו הראשונים בסדום יצא פעם מים-המלח לירושלים בלוויית אב, שהוביל הביתה לקבורה את בנו שנפל בקרב, ובדרך השתדל לנחם אותו ואמר: "מה אנו יכולים לעשות? לא להילחם? אם לא נילחם, הרי לא תהיה לנו ארץ! היום - בנך, מחר - אולי אנוכי". אך לו לא ניתן ליפול בקרב. כגמול על פעולה נועזת קיבל עשרה ימי חופשה וטס הביתה. בעת שקרב המטוס לנחיתה בשדה דב ליד תל-אביב, הוא נקלע להפצצה מצרית על העיר ונחת נחיתה-אונס בחולות נבי-רובין. כנופיה ערבית תקפה את נוסעי המטוס ורצחה את אמנון וארבעת חבריו, ביום י"א בתמוז תש"ח (18.7.1948). הובא למנוחת-עולמים בבית-הקברות הצבאי בנחלת יצחק.

א. *

מעלה-החמישה, 22.1.48

מצב הרוח ירוד. בין ל"ה הבחורים שנפלו בדרך לכפר עציון נמצאו הרבה מהברי הטובים ומכרים סתם, ומשום מה לא הייתי אני ביניהם, משום מה? האמת, אינני יודע ואינני יכול להסביר זאת אלא בדרך נס, אלא שאין לדעת אם יש לברך על הנס...

בכל זאת — עיקר העיקרים היא הרוח. אמרי לאבא שישתדל 'שמור על מורל ועל "בטחון" (בהברה אשכנזית). לשאר אשתדל אני לדאוג.

שלשום כמעט ונסעתי הביתה אך ברגע האחרון היה עיכוב קל ולא נסעתי. באותו בו הייתי צריך לנסוע נורו יריות. שניים מאנשיו נהרגו ורבים נפצעו וגם זה נס, ושוב — ברכה היא או קללה?

נעשיתי קצת פטליסט וקצת פסימיסט. ראיתי בעיני איך בני-אדם נכנסים באקראי לגורדן, או משתמטים ממנו — מבלי לדעת זאת מראש, והראשונים שמחים בתחילה והאחרונים מצטערים ואין זה יודע בשל מה הוא שמח אם שנשאר בחיים והוא יושב והושב בכל כובר-הראש: כלום באמת טוב לו לכלב החי מן הארי המת? אני, למשל, אינני יודע להשיב על כך.

ב.

סדום, 21.2.48

השבוע החולף נסתיים אצלי בסימן אבלות על מאור גדול שכבה ועל צדיק גדול שנפטר והלך לעולמו, ואין האבל על עצם המיתה גדול כאבל על צורת המיתה — מות-נבלים — וממילא תביני שהמדובר הוא באימאם יחיה, נוחו עדן או בסמוך לעדן וחבל על דאבדין ומשתכחין! לאחר שהודעתי לך שאני אבל אני יכול לפתוח ולכתוב לך מכתב מהוגן, דבר דבור על אפניו, כפי שלא כתבתי זה שנים על שנים. ראשית — על סדום. זהו חבל-ארץ נפלא ומדי יום ביומו אני מוקסם ממנו מחדש, ממש כל יום מתחדשת עלי יצירת-העולם. הנוף הוא מדברי טיפוסי, אך יש בו הרבה גוונים: מצד אחד הים, מצד שני עבר-הירדן הירוק, וממרחק — הרי אדום הכהים ושטחים נרחבים של חולות גודדים. באשר תפנה, לכל מלוא העין, פרושה האדמה על גווניה, צורותיה ונופיה השונים.

גם המקום עצמו מעניין: מזג-האוויר, להוציא את סופת-החול, נוח ונעים. בזבובים אין מרגישים ביום משום שמגדרים את עקיצות היתושים מן הלילה, וכן הכל יפה ונעים ואין מחסור חוץ מאשר בקשר כלשהו עם העולם החיצוני.

עבודה איננה חסרה כאן. שעות-המנוחה מעטות, על חופש אין מעזים לדבר; פשוט, דיבורים על חופש למה הם דומים? לניחושים הרגילים אם יוולד בן או בת לאשה שעדיין איננה הרה וד"ל...

...פגשתי פה אדם אחד המכיר את אבא, הוא "הוכיר לי" שיש לנו גינה יפה וכמעט שעלו דמעות בעיני. יצאה נפשי לראות שוב את הגינה ולעבוד בה כבימים ההם. עוד נשוב נעבוד — והיא תהיה יפה מתמיד.

* סכתבים אלה לאחותו.

ג.

בית-הערבה, 21.3.48

עודני כאן, עסוק בעבודתי הרגילה... אני עומד עתה בסיום קריאתו של הספר "הוא הלך בשדות". השם עצמו עשה עלי רושם רע. זהו שם המעיד על סנטימנטליות רבה של סופר ריאליסטן, ואמנם זהו ספר ריאליסטי-סנטימנטלי (ריאליסטי מדי וסנטימנטלי מדי). בלא יודעים ובלא כוונה מתאר הכופר את חי האידיאליסט בקיבוץ כפי שהם, ללא סיפוק וללא פתרון, משל לאדם המטפס ואינו יודע מתי יגיע ולאן.

ובאמת מה יש שם בשמים הכחולים האלה?

אתמול הלכתי לטייל בין בריכות-הדגים של המשק בשעת-השקיעה ומבלי משים נתקל מבטי בהשתקפות השמים בבריכה אחת. השמים נראו תכולים וגונום אפור, עליהם עננים צהובים מפוזרים כנוצות והשמש שקעה בצבע כהה בין ההרים הרחוקים המשתררים. כל התמונה היתה כל כך מלאה וכל כך שקטה עד שכאב לבי שאינני יכול לעמוד כיום ולהתמכר לשקט הזה וליופי הזה.

הרואה את? הצלחתי לכתוב מכתב שלם מבלי לדבר על עמידתנו החזקה ורוחנו האיתנה.

ד.

בית-הערבה, 21.3.48

...נמאס הכל כמו צנון, הים המלוח, הערבה הצחיחה, החום, היובש, הניתוק והכל.

ומה עוד אכתוב לך על עצמי? שנעשיתי לבן אדם אחר? תארי לך, פשוט בן-אדם אחר לגמרי משהייתי אי-פעם. קשה לי להשוות את עצמי למישהו מסוים, אבל אוכל לנסות ולתאר לך את הסימפטומים ותוכלי לנחש איזה מין טיפוס אני.

ראשית: אני אוהב צבעים מבהיקים ורועשים. אילו היתה לי חולצה ירוקה בהירה וכובע חום ונוצה צהובה עליו! חוץ מזה אני אוהב ג'יז'ים ופוקסטרוטים ושאר מיני זמר וניגון שיש בהם צלצולים ומלמולים וקשקושי-פחים. מוזיקה קלסית אינני אוהב עוד. אני קורא רק "רומנים זעירים" וגם אותם — אחד לשלושה ימים. על תקרת-חדרי מודבקת תמונה של שחקנית לבושה במינימום ובכל בוקר כשאני מתעורר — אני נתקל במבטה המחייך וגם אני מחייך או טוב לי. שפם עוד אינני מגדל, אבל אני מעשן סיגריות הרבה ואני מוציא את העשן דרך האף.

בוודאי תתארי לך שהפכתי טיפוס של — — — פרחח (!!) !

(!) מן המין הגרוע ביותר, חובק אשפתות ומתגלגל בלכלוך ומגבל את פי בסיטונות ובלוי הרף!

עדיין אינני כזה, אבל מי יודע מה יהא בסופי. כמה זמן עוד אחזיק מעמד ואשאר אדם מן היישוב — אינני יודע, אבל בודאי לא זמן רב. מכל מקום אני... אין עוד תפילה בשפתי. התפללי נא את עלי, כדי שזוכה לצאת מכאן במהרה בימינו, אמן.

אבל במקום להרגיז את עצמי מוטב שאזמן עצמי לאכול את ארוחת-הערב הרגילה — אורז בעגבניות או עגבניות באורז, לפי בחירתו וטעמו של כל אחד ואחד.

...דומני שהחזית הערבית עומדת בסימן התפוררות ולא תעזור להם שום עזרה, לא של עבר-הירדן ולא של איוז ארץ אחרת. שכן אומרים הבריות: שחפן, אפילו אם הוא יושב על גבי תותח, הריהו יורק דם, ואפילו אם התותח הוא בריטי...

• ו.

סדום, 27.5.48

עודני יושב כאן בסדום, נהנה מחומה, נשרף ונצלה בשלהבתה. עכשיו אני יודע מה משמע „שזוף“ וממני הראיה! עוד זמן מה אדע גם מה משמעות המלה „רוה“ וגם אז תהיה זאת ראייה ממקור ראשון שבראשון.

מצב רוחנו — מצויין, הכל שמחים שיצאנו מן הצפון ומסכנת שבי בידי חיילי-עבדאללה. הצלחנו לחבל ברוב המתקנים החשובים, אך בכל זאת אני מניח שאורח-ייריחו שוכבים כיום ברגליהם המזוהמות על מזרונני „פרדיין“ של קליה-וישנים בשלווה את שנתם כמו שנאמר: „לילה טוב על פרדיין“.

כתבי לי על הכל, הכל מעניין כאן חוץ מציונות.

• לאחר הנסיגה מבית-הערבה לסדום.

קליה, 6.5.48

...מכתבך עורר בי צחוק ושמחה גם יחד, ובכן:

ראשית: להוי ידוע לך שלא נעשיתי בעל טעם, אופי, תכונות ומנהגים אלה שכתבתי עליהם. לא היה ולא נברא אלא משל היה, כדי לשבר את האוזן ולהסביר לך למה אני עלול ליהפך כאן. אלא טוב שיהיה ברור לך — אני הנני הטיפוס האחרון הניתן להשפעה כזאת ואני נשארתי אותו אמנון שהייתי מאז ומעולם ובדיוק כך אני מתעתד לסיים את חיי עד יומי האחרון — בצבעים הקרובים לאפור, בצלילים שקטים ובטונים נמוכים, והגיע הזמן שתכירי קצת את אמנון ותסמכי עליו! וסוף פסוק.

שנית: דבריה-שבח, שציטטת מהעתון הפרסי על ההגנה והפלמ"ח, עשו בקליה את הרושם הדרוש. אנשים מתהלכים כאן ומרגישים את עצמם כקציני-קומנדו בריטים, ומה שרע מזה — הם מתחילים להאמין שבאמת יש להם השכלה צבאית וכללית. אך יחד עם זה נעים לשמוע שחושבים עלינו כך אפילו אם החושבים הם רק פרסים, שכן אומרים הבריות: מחמאה, אפילו אם היא באה מפיו של מגמגם, דומה היא כשיר ואמיתה ניכרת בה מיד.

סְדוֹם

עִיפָתִי -

מִמָּשָׂא הָאוֹיֵר הַכָּבֵד, הַמַּעִיק,
הַקּוֹפֵא עַל עֲמָדוֹ וְדוֹמֵם,
מִצְלִיפֵת הַחֲמָה בְּשָׁמַיִם
הַקְרָחִים מִפֶּסֶת כָּל עֵץ
עַל מֶרְחָב יָם כָּחֹל, מֵת-גִּלִּים
וְעֵקֶר מִכָּל חַי,
עַל נוֹף שֶׁל שְׁמָמָה, שֶׁדָּפוּ וְקִשְׁיוֹת,
מִצִּיר מִשְׁטָחֵי גִבְעוֹת חֲשׂוֹפוֹת,
רְפוּדוֹת אֲבָנִים וְחֻצָּץ;
וְגוֹשִׁים כְּחֻלְחָלִים, מְאִיִּים וְכִבְדִּים
שֶׁל מַלַּח קָשָׁה וּמוֹצָק
הַבְּנוֹי עֲמוּדִים, מְגִדִּלִים וְצָרִיחִים
כְּרוּעוֹת נְשׂוּאוֹת בְּאִימָה,
אוֹ שְׂרִידֵי אֲרָמוֹנוֹת שֶׁחֲרְבוּ וּבָלוּ
מִתַּח שֵׁן הַתְּלָאָה וְהַזֶּמֶן.

רָעָבְתִּי -

לִפְרֵי הַבָּשֵׁל הַצּוֹנֵחַ מְלֵא,
עֲסִיסִי, מִשְׁכָּר וּבִשּׁוּם
וְצוֹנֵן עִם שְׁחִירֵת מִשַּׁל-בָּקָר;

לְאִשְׁכּוֹל הַכָּבֵד, הַדֹּשֵׁן וְהָרֹךְ,
לְעֵנָב הַבָּשֵׁל, הַמְּלֵא,
וְלִלְחֵי-תַפּוּחַ תַּפּוּחָהּ, בְּשָׁרְנִית,
מִבְּרִיקָה וְצוֹחֶקֶת לְשִׁמְשׁ
בְּצִבְעֵי יָרֹק וְכַתָּם וְזָהָב
וּמוֹפְאוֹת-נוֹצָצוֹת בְּכָל בְּנֵי-גֵן
שֶׁל תֵּרֶג וְכַתָּם וְצָהָב!

צָמְאָתִי -

לְרוּחַ-שֶׁל-בָּקָר קֵלָה, עֲרֻנִית,
רֶכֶה וְקָרָה וְטַחְוִיָּה וְלִילִית,
חוֹלְפֵת-חוֹפּוֹת כִּיד קִלְקִלָה, לוֹטְפָנִית,
מִבְּדֶרֶת שֶׁעַר וְכַתָּנָה,
טוֹפַחַת בָּרֹךְ עַל פָּנִים וְעֵינַיִם,
מִתְחַטֵּאֶה-מִתְפַּנֵּקָה, חוֹבֶקֶת רִכּוֹת,
עַד תַּחֲשֹׁב כִּי לֶךְ הִיא, שֶׁלֶךְ, רֶךְ שֶׁלֶךְ!
וְהִנֵּה כָּבֵד חֲמָקָה לָהּ, לוֹחֶשֶׁת סִדּוֹת
לְעֵירֵי-נִצָּנִים שֶׁהִנְצוּ הַלִּילָה
וְלִזְבוּב אוֹ דְבוּרָה עֲסֻקָנִית,
וְנוֹשָׂאֵת וּמְפַזֶּרֶת קִטְעֵי-עֵנַיִם
הַגּוֹלְשִׁים מִקְרִים בְּעוֹד לֵיל -
וּבְחֻלְפָם - וְשֶׁרֶד רַק הַטֵּל
הַקּוֹרֵץ וּמִנְצָנֵץ עִם זְרִיחָהּ.

מֵאִי, 1948.